

Stefan OPREA

CENTENAR ANNY BRAESCHI

Actrița-Regină

Pe la începutul anilor '80 din veacul trecut, mai putea fi văzută pe străzile lașului o doamnă înaltă și elegantă, trecând cu pas de regină, spre un undeva numai de ea știut; socoteam întotdeauna că merge spre teatru, dar nu spre clădirea impunătoare a Teatrului Național, ci spre un teatru ideal, spre o lume a umbrelor, a personajelor cu care își împărțise viața și visurile mai mult de 60 de ani; trebuie să fi fost undeva o scenă de fum pe care se adunau, în ceasuri de taină, eroinele ei: *Julieta* și *Hero*, *Arcia* și *Creuza*, *Regine* și *Florioara*, *Gheișa* și *Viola*, *Viorica* și *Pericola*, după care veneau *Lady Macbeth* și *Elena Alving*, *Bernarda Alba* și *Agrippina*, *Doamna Clara* și *Madame Pernelle* – un șir nesfârșit de ființe ireale care o așteptau să o înconjoare, să o inunde cu gândurile și sentimentele lor, să trăiască împreună clipa unică, devoratoare, a reînălțării. Poate de aceea drumul înapoi, spre micul ei apartament din strada V. Alecsandri, îl făcea greu, cu pas de plumb și figura obosită – o ființă devastată de jocul ielilor.

Acest drum, spre scena de fum, l-a tot făcut până în 1984, când a decis să rămână acolo. Avea 82 de ani.

Pentru ieșenii în vârstă Anny Braeschi mai este încă Actrița-Regină. Nu pentru că ar fi interpretat multe roluri din această categorie, ci pentru că ea însăși era o regină a scenei și pentru că venea dintr-un mediu actoricesc în care noblețea și distincția se aflau la mare cinste. Fusese eleva lui State Dragomir și a lui Mihai Codreanu la clasa de actorie, a Sofiei Teodoreanu și a lui Enrico Mezzeti la clasa de muzică a

Conservatorului ieșean. Încă studentă fiind, joacă, la 17 ani, rolul *Ileana Cosânzeana*, într-o adaptare, *Făt-Frumos*, a lui State Dragomir după Eminescu, în regia Aglaei Pruteanu, *Făt-Frumos* fiind Bruno Braeschi (viitorul ei soț). După absolvire, în 1920, intră în trupa Teatrului Național și are norocul să joace alături de marile actrițe Aglae Pruteanu și Agatha Bârsescu. Cea dintâi a primit-o cu o căldură deosebită: „Aglae Pruteanu, în chip de mamă bună, m-a așezat pe un scaun în cabina ei, mi-a dat rochia ei de *Ileana Cosânzeana*, m-a machiat cu grimoanele ei și mi-a scris pe oglindă «Mult noroc! A.P.»” – notează Anny Braeschi în volumul ei de memorii *Cu grimonul pe oglindă* (Junimea, 1978). Așa intra în Teatrul Național actrița care avea să devină, în scurt timp, o adevărată emblemă a „generației de aur”, generație din care făceau parte: Marioara Davidoglu, Margareta Baciu, Eliza Petrăchescu, Aurel Ghiteșcu, Aurel Munteanu, Constantin Ramadan, Miluță Gheorghiu, Nicolae Șubă, Gică Popovici, Ștefan Ciubotărașu, Remus Ionașcu...

E remarcată mai întâi în rolul *Elisei* din *Vicleniile lui Scapin* de Moliere (cu C. Ramadan în rolul titular), apoi în *Julieta* shakespeariană – rolurile de ingenuă dramatică revenindu-i firesc, căci, după Aglae Pruteanu, scena ieșeană nu mai cunoscuse o atât de înzestrată actriță pentru gen. În *Desdemona* a cucerit publicul cu delicatetea ființei ei fragile, „cu un glas dulce, pornit dintr-un suflet care nu cunoaște decât bunătatea și un joc simplu și sincer” („Lumea”, 22 octombrie 1921). În *Sonia* apoi din *Crimă și pedeapsă*, în *Hero* (*Hero și Leandro*) îmbina nuanțat gingășia cu accente grave, zguduitoare; juca natural, acompaniind versul – pe care îl rostea cald și pasionat – cu mimica și gestul adecvat. „Doamna Braeschi, în rolul *Ann Page* (*Nevestele vesele din Windsor*) s-a afirmat ca cel mai desăvârșit element pe care îl are Naționalul ieșean” („Deșteptarea”, 22 noiembrie 1934). Dar cel mai mare succes al perioadei de tinerețe îl obține cu *Andromaca* (1935 și 1939) în regia lui Aurel Ghiteșcu: „*Andromaca* Doamnei Braeschi și-a purtat suferințele cu demnitate regească; are Doamna Braeschi o ținută ce numai cu teatrul clasic se acordă” („Ziua”, 7 aprilie 1935). Nu era însă singurul adevăr care se putea rosti despre registrul ei artistic, căci, deși dominată de roluri de dramă și tragedie, actrița a abordat cu cel mai mare succes și opereta. I se spunea „privighetoarea lașului”, iar critica o aprecia ca pe o „eminentă cântăreață” care știa să îmbine experiența din teatrul de proză cu exigențele muzicii și stilul operetei. Am mai apucat vremea când încă se vorbea cu entuziasm despre succesele ei în *M-elle Nitouche*, *Domnișoara de ciocolată*, *Vânzătorul de păsări*, *Gheișa*, *Voievodul țiganilor*.

După ultimul război, a început o nouă perioadă în creația ei scenică – cea a maturității. Ajunsesse în postura de mare Doamnă a scenei ieșene, postură pe care i-o consfințeau partiturile grave: *Elena Alving* (*Strigoii* de Ibsen), *Doamna Clara* (*Vlaicu-Vodă* de Al. Davila), *Agrippina* (*Britannicus* de Racine), *Bernarda* (*Casa Bernardei Alba* de F. Garcia Lorca), *Doamna Dulcka* (*Moralitatea doamnei Dulcka* de G. Zapolska), *Lady Macbeth* (*Macbeth* de Shakespeare), până la cel din urmă rol – *Eugenia* în *Tango* de Mrožek (1977). Neîntrecută în teatrul românesc rămâne Anny Braeschi pentru interpretarea excepțională a *Doamnei Clara*. „Arta desăvârșită cu care actrița mănuieste versul clasic, gestul amplu și viguros care-i dă prestanță și accentuează caracterul voluntar până la îndârjirea care o determină la crimă, glasul puternic, strunit cu o tehnică de maestru, toate aceste calități, destul de rar cumulate de aceeași persoană, au contribuit la crearea unei imagini scenice pline de consistența trăirii autentice” – scria, după premiera din 1954, criticul N. Barbu.

S-au împlinit de curând o sută de ani de la nașterea actriței și e timpul să ne amintim că a fost o devotată slujitoare a scenei ieșene, căreia i-a închinat viața și talentul în modul cel mai exemplar, cum numai marii artiști sunt în măsură să o facă. A respectat cu sfințenie marea tradiție interpretativă a școlii ieșene realiste, dar, cu inteligența nativă, cu intuiția-i excepțională, a găsit întotdeauna puterea de a se racorda la marile deschideri ale teatrului modern.